

Informační bezpečnost a moderní technologie

- aktuální výzvy
při zajištění ochrany
utajovaných informací

Mgr. Jan Čuřín

Národní bezpečnostní úřad

Informační bezpečnost

- opatření k zajištění bezpečnosti informací
- **chráněné informace** (smluvní či zákonem stanovená povinnost mlčenlivosti): obchodní tajemství, služební tajemství, listovní tajemství, bankovní tajemství, lékařské tajemství, zpovědní tajemství atd. Dále též ochrana osobních údajů, ochrana novinářského zdroje
- **informace s omezeným přístupem** na základě splnění podmínek stanovených právní úpravou: zvláštní skutečnosti (krizový zákon), utajované informace (zákon o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti)
- informace chráněné z důvodu závazků vyplývajících z členství České republiky v mezinárodních organizacích (NATO UNCLASSIFIED, EU LIMITÉ – zákon o archivnictví a spisové službě)

Ochrana utajovaných informací

- **Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti**, ve znění pozdějších předpisů

novela § 2 písm. a) – upřesnění definice utajované informace a její provázanost na nově vytvářený katalog oblastí utajovaných informací, který nahradí nařízení vlády č. 522/2005 Sb. (tzv. Seznam utajovaných informací):

*Utajovanou informací se rozumí informace v jakékoliv podobě ~~zaznamenaná na jakémkoliv nosiči označená v souladu s tímto zákonem~~ **označená stupněm utajení podle tohoto zákona**, jejíž vyzrazení nebo zneužití může způsobit újmu zájmu České republiky nebo může být pro tento zájem nevýhodné, a ~~která je uvedena v seznamu~~ **kterou lze podřadit pod položku uvedenou v katalogu oblastí utajovaných informací (§ 139)***

- **Národní bezpečnostní úřad** – ústřední správní úřad, stěžejní garant ochrany utajovaných informací
- Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost
- účast zpravodajských služeb

Katalog oblastí utajovaných informací

Návaznost na úpravu definice utajované informace v zákoně č. 412/2005 Sb.:

- **materiální znak zůstává:** *vyzrazení nebo zneužití může způsobit újmu zájmu České republiky nebo může být pro tento zájem nevýhodné*
- **formální znak se mění:**
 - stávající právní úprava: *informace je uvedena v seznamu utajovaných informací*
 - nová právní úprava: *informaci lze podřadit pod položku uvedenou v katalogu oblastí utajovaných informací*

Stávající pojetí mohlo vzbuzovat mylný dojem, že každá informace musí být jmenovitě uvedena v seznamu utajovaných informací, ačkoliv stačí, že je příslušná informace podřaditelná pod některou z položek uvedených v tomto seznamu. Nově tak bude postaveno na jisto, že utajovaná informace bude podřaditelná pod položky oblastí utajovaných informací uvedené v katalogu oblastí utajovaných informací.

Katalog oblastí utajovaných informací

- Oblasti utajovaných informací **obsahově odpovídají** položkám stávajícího seznamu utajovaných informací dle nařízení vlády č. 522/2005 Sb., nicméně už nespádají do oblasti působnosti jednotlivých státních orgánů
 - **odstranění pochybnosti ohledně prostupnosti**, tedy že podle dané položky může stanovit stupeň utajení utajované informace i jiný původce než ten, do jehož oblasti působnosti daná položka náleží
- Zachována **zásada původce** - původce posoudí, zda informace spadá pod některou z oblastí utajovaných informací uvedených v katalogu, a odpovídá za klasifikaci této utajované informace jedním ze stupňů utajení uvedených pro danou oblast, a to podle závažnosti újmy nebo nevýhodnosti pro zájem České republiky, která by nastala v případě vyzrazení nebo zneužití této informace

Novela zákona č. 412/2005 Sb.: hlavní body I.

- **poučení po zániku nutnosti mít přístup k utajovaným informacím** (§ 11a) – *(návaznost na Rozhodnutí Rady 2013/488/EU ze dne 23. září 2013 o bezpečnostních pravidlech na ochranu utajovaných informací EU, v konsolidovaném znění)* – poučení pro případ skončení služebního poměru nebo pracovněprávního, členského či obdobného vztahu, nebo při změně služebního úřadu - zaručení ochrany UI i do budoucna
- **osvědčení - prodloužení platnosti** Důvěrné a Tajné na 10 let (§ 55) oproti současným 9 a 7 letům, Přísně tajné zůstává 5 let
- možnost **souběžné žádosti o osvědčení pro cizí moc** (§ 57 odst. 3)
- **automatické vydání** nové veřejné listiny při změně některého z údajů uvedených na osvědčení (§ 54 odst. 4)
- změna v případě povinnosti odpovědné osoby požádat o provedení **obránně technické prohlídky** v rámci projednávání UI (§ 26 odst. 2), NÚKIB -> NBÚ

Novela zákona č. 412/2005 Sb.: hlavní body II.

- **přístup k utajované informaci stupně utajení Vyhrazené bez nutnosti vydání oznámení (§ 58a)**
 - příslušníci bezpečnostních sborů, státní zaměstnanci, vojáci v činné službě, státní zástupci - po dobu trvání služebního nebo pracovního poměru a v rozsahu nezbytném pro jeho výkon
 - musí být poučené a musí být zařazené na místě nebo vykonávat funkci, na kterých je nezbytné mít přístup k utajovaným informacím, a které jsou uvedené v přehledu míst nebo funkcí podle § 69 odst. 1 písm. b) zákona
- § 71 odst. 4 – zpřísnění podmínky pro **výkon funkce bezpečnostního ředitele** u orgánu státu a u právnické osoby, která není podnikatelem – pouze osoba splňující podmínky pro přístup k utajované informaci nejvyššího stupně utajení, která u tohoto subjektu vznikne nebo je mu poskytnuta – odložená účinnost 1.7.2026, aby se mohly státní orgány na tuto situaci personálně připravit

Zvláštní postupy pro zpravodajské služby

- Nově možnost zpravodajských služeb aplikovat tzv. **zvláštní postupy** v případě konkrétních druhů zajištění ochrany utajovaných informací.
- Týká se přepravy, poskytování utajované informace v zahraničí, použití specifických prostředků k ochraně utajované informace v zahraničí apod.
- Zvláštní postupy schválí vláda usnesením v utajovaném režimu, a to na návrh zpravodajské služby předkládaný se stanoviskem NBÚ (příp. NÚKIB)

§ 140 odst. 10 - Je-li to nezbytné z důvodu ohrožení činnosti při plnění úkolů v působnosti zpravodajské služby podle jiného zákona, může zpravodajská služba používat při ochraně utajovaných informací zvláštní postupy v oblasti administrativní bezpečnosti, fyzické bezpečnosti, bezpečnosti informačních nebo komunikačních systémů a kryptografické ochrany. Zvláštní postupy stanoví vláda; návrh zvláštních postupů předkládá vládě zpravodajská služba prostřednictvím příslušného člena vlády, a to se stanoviskem Úřadu, a jde-li o zvláštní postupy v oblasti bezpečnosti informačních nebo komunikačních systémů a kryptografické ochrany Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost. Použitím zvláštních postupů nesmí být ohrožena ochrana utajovaných informací. Zvláštní postupy nelze používat při nakládání s utajovanými informacemi Evropské unie a Organizace Severoatlantické smlouvy a utajovanými informacemi vyžadujícími zvláštní režim nakládání.

Změny v oblasti personální bezpečnosti I.

Změny ve způsobu podání dotazníku a oznamování změn

- dotazník bude nově podáván pouze elektronicky s uznávaným elektronickým podpisem
 - na technickém nosiči dat,
 - prostřednictvím datové schránky,
 - zaveden nový způsob vyplnění dotazníku: prostřednictvím on-line služby (Portál občana) za využití kvalifikovaného systému elektronické identifikace (např. eObčanka nebo bankovní identita);
- Totéž platí pro oznamování změn

Změny v oblasti personální bezpečnosti II.

Změny v dotazníku fyzické osoby, resp. dotazníku (bezpečnostní způsobilost)

- **zrušení některých položek** (NBÚ získá z registru obyvatel a dalších evidencí):
 - rodinný stav
 - adresa trvalého pobytu
 - ID datové schránky
 - předchozí zaměstnavatelé
 - trestní řízení
 - nejvyšší ukončené vzdělání
 - předchozí bezpečnostní řízení
- + redukce některých údajů k současnému zaměstnavateli (adresa, telefon)
- **nová položka - zdravotní a jiná odborná péče zahrnující**
 - zdravotní péči v souvislosti se závažným onemocněním mozku nebo poškozením mozku v důsledku úrazu,
 - zdravotní péči v oboru psychiatrie,
 - odbornou péči v oboru psychologie a
 - zdravotní nezpůsobilost k výkonu činnosti, k níž je třeba zvláštní oprávnění.

Změny v oblasti personální bezpečnosti III.

Změny v dotazníku fyzické osoby, resp. dotazníku (bezpečnostní způsobilost)

- dochází k upřesnění některých položek, které se uvádí v dotazníku:

- **roční příjmy nezahrnuté v daňovém přiznání** - příjmy ze závislé činnosti, samostatné činnosti, kapitálového majetku, nájmu, ostatní příjmy, např. z úplatného převodu movitého a nemovitého majetku a cenných papírů, dary, dědictví, starobní důchod, výsluhové náležitosti, dotace

- **movitý majetek v hodnotě nad 100 000,- Kč** - např. družstevní podíl, sbírka, motorové vozidlo, starožitnosti, podíl v obchodní korporaci, virtuální aktiva - s uvedením nabývací ceny, způsobu nabytí a zdroje financování

- **nemovitý majetek** - vlastnictví a věcná práva k nemovitosti, zdroj financování

- **finanční závazky** - nově se budou uvádět pouze závazky mezi fyzickými osobami

Využití informačních technologií při správě utajovaných informací

- **projekt jednotné evidence utajovaných informací cizí moci v České republice** – s využitím a rozšířením stávajícího systému správy dokumentů cizí moci fungujícím v rámci NBÚ (informační systém ústředního registru – ISUR = elektronický systém spisové služby pro vedení samostatné evidence dokumentů cizí moci), a to nad rámec NBÚ pro ostatní ústřední orgány státní správy a jeho napojením na zabezpečené komunikační kanály
- **projekt digitální bezpečnostní archiv** – možnost vytvoření archiválie z digitálního utajovaného dokumentu oproti dnešnímu stavu, kdy bezpečnostní archivy existují pouze pro utajované dokumenty v analogové podobě

Informační systém ústředního registru

Současný stav	Navrhovaný stav
Ruční přenos elektronických utajovaných informací mezi jednotlivými IS	Propojení IS a automatický přenos elektronických UI mezi IS
Využití aplikace elektronické spisové služby pro UI cizí moci pouze v ústředním registru	Využití aplikace i relevantními registry ÚSÚ
Elektronická evidence UI cizí moci pouze v ústředním registru	Automatická elektronická evidence UI cizí moci v registrech ÚSÚ na základě údajů přenesených z ÚR
Ruční odeslání UI cizí moci z ústředního registru relevantním registrům	Automatické odeslání elektronických UI cizí moci relevantním registrům

Zjednodušení bezpečnostního řízení vs nové bezpečnostní hrozby

- na jednu stranu je na NBÚ vyvíjen neustálý tlak na **zrychlování bezpečnostního řízení** a **odstraňování administrativní zátěže** na žadatele o osvědčení fyzické a právnické osoby nebo o doklad.
- na druhé straně ovšem změna geopolitické situace s sebou přináší zvyšující se tlak na **hlubší prověřování** osob, které by měly mít přístup k utajovaným informacím, resp. které by měly vykonávat citlivou činnost, a to včetně identifikace nových hrozeb a bezpečnostních rizik.
- „nová“ vs „stará“ bezpečnostní rizika

Shrnutí a vize

- komplexní zajištění ochrany utajovaných informací reagující na aktuální vývoj a společenské změny
- důraz na digitalizaci při správě utajovaných informací a vedení bezpečnostního řízení, využívání elektronických nástrojů, hledání cest k propojení s dalšími databázemi spravovanými jednotlivými správními úřady a k dalšímu zjednodušení a zefektivnění bezpečnostního řízení
- kontrolní činnost - nové pojetí po formální a obsahové stránce s důrazem na metodickou pomoc kontrolovaným subjektům s cílem optimalizovat úroveň ochrany utajovaných informací
- přívětivá a profesionální státní správa se zaměřením na metodickou činnost, předvídatelnost a konzistentnost

Děkuji za pozornost